

РЕЦЕНЗИЯ

От доц. д-р Мария Георгиева Баръмова,
Исторически факултет, Софийски университет „Св. Климент Охридски“

на дисертационния труд на **Ивета Драгомирова Косева**
на тема: **„Далмация във венецианско - руските отношения през XVIII век“** за присъждане на образователната и научната степен „доктор“ професионално направление 2.2. „История и археология“, специалност „Нова балканска история – Централна Европа и Балканите XVII-XVIII век“

Обща информация:

Г-жа Ивета Драгомирова Косева е редовна докторантка в катедрата по История на Византия и балканските народи. Отчислена с право на защита. Дисертационният труд на тема „Далмация във венецианско - руските отношения през XVIII век“ се състои от 177 страници, разделен в увод, три глави, заключение, използвани извори и литература. Приложеният автореферат отговаря на изискванията. В списъка на публикациите са включени три излезли от печат статии, от които две по темата на дисертационния труд. С това законовото изискване е спазено.

По време на докторантурата си Ивета Косева е имала възможността да осъществи изследователски престой в Италия, включително да работи във венецианските архиви. Използването на непубликуван архивен материал по така определено допринася за приносния характер на дисертационния труд.

Актуалност на темата на дисертационния труд:

Още със самия избор на тема дисертантката прави заявка за сериозен научен принос към изследването на предмодерната история на сложните международни отношения. Въпреки изписаните стотици страници за историята на Далмация, задачата, която Ивета Косева си е поставила, а именно да проследи взаимоотношенията между Руската империя и Венеция и амбициите им за надмощие и налагане на трайно политическо влияние в района на Далмация през втората половина на XVIII век, е проблем

сравнително слабо разработен в историографията. В този смисъл темата на предлагания за рецензиране текст отговоря на изискването за дисертабилност.

Структура на дисертационния труд:

В структурно отношение дисертантката е избрала смесен хронологично-тематичен подход към проблематиката, който определено е сполучливо решение.

Още в Увода (стр. 4 – 17) са представени основните цели на дисертацията; направен е задълбочен преглед на изворовата база и историографски анализ. Обоснована е както актуалността на темата, така и изборът на хронологичните рамки. Сред по-важните цели, които докторантката си поставя, могат да бъдат открити няколко: на първо място, изясняването на „социално-политическите специфики на граничната територия, проблемите на провинциалната власт в администрирането на новите и най-новите територии“; открояването на опитите за религиозна еманципация на православно далматинско население в контекста на отношенията между Русия и Венеция.

В Първа глава читателят се запознава със спецификите на руско-венецианските отношения в контекста на военните конфликти от първата половина на XVIII в.; проследява се задълбочено хронологията на тези конфликти с османците; опитите на Венеция да запази своето влияние на Балканите след Пожаревацкия мир (1718); установяването на дипломатически контакти между Републиката на Сан Марко и Петербург и др. Всичко това е представено в твърде сложния общоевропейски контекст. Специално внимание е обърнато на стремежа на Русия към политическа хегемония в Източна и Централна Европа през първата половина на XVIII век, както и на въпроса за налагането на руско покровителство над православно население в Далмация и Черна гора. Интерес буди особеният случай „Черна гора“ като фактор за формирането на руско-венецианските отношения още през първите десетилетия на осемнайсетото столетие и последвалата политическа конфронтация в Далмация и дори албанските земи.

Убедително звучи и основният извод, до който г-жа Косева достига в първа глава, след като се спира върху политиката на Русия в региона. А именно, че за разлика от предходните столетия, още от времето на управлението на цар Петър I „постепенно идеята за принадлежност към православието и към славянството придобива все по-голяма притегателна сила и се превръща във фактор, с който венецианската власт трябва да се съобразява“. (стр. 55-56) .

Във Втора глава „Православна Далмация като фактор във венецианско-руските отношения от Сремски Карловци до началото на 60-те години на XVIII век“ (стр. 56-110) докторантката подробно разглежда сложните съдбата на далматинските територии в състава на Венецианската република след мирния договор от Сремски Карловци, проблемите, които венецианската власт среща, както и постепенно засилващия се интерес на Русия към този регион. И макар че някои моменти се повтарят с вече написаното в първата част, смятам за убедителен подхода, който е избран. Освен общата картина на установяване на властовите механизми от страна на Венеция е показана и конфронтацията на някои католически прелати с православието и опитите да бъде блокирана борбата на православно далматинско население за църковна самостоятелност в Далмация. Смело мога да заявя, че във втора глава убедително са изпълнени поставените цели.

Трета глава на дисертацията на г-жа Ивета Косева е посветена на онзи аспект от разглежданата проблематика, който определено заслужава най-сериозно внимание. Озаглавена „Венецианско-руските отношения и Далмация в периода на управление на Екатерина II“ тази част проследява по какъв начин на практика се осъществяват дипломатическите ходове, тайните договорки, пътищата на постигане на формално и неформално политическо влияние на Русия в Далмация в хода на двете войни на Екатерина Велика – не на последно място и в контекста на отношенията с Високата порта и Хабсбургската монархия. Особено интригуващо е представена венецианската амбиция за възобновяването на „имперското величие“, в което Далмация с нейното романизирано население в района на адриатическото крайбрежие ще играят ключова роля.

В Заключението са изведени основните изводи, които разкриват механизмите на налагане на политическо влияние в Далмация в контекста на венецианско-руските отношения (най-вече) през втората половина на XVIII век.

Извори и историография:

Дисертационният труд на г-жа Ивета Косева е базирано както на публикувани източници, така и на непубликуван архивен материал от венецианските архиви, което допринася значително за приносния характер на дисертационния труд.

Що се отнася до историографията, изследването е подплатено с широка научна библиография, сред която основната тежест пада върху англоезичната и италоезичната литература. По-слабо е използвана руската историография, както и (вероятно, по съвсем обективни причини) и руски архивни материали.

Бележки и препоръки:

Както към всеки подобен род съчинения, така и към така предложената дисертация могат да бъдат отправени и някои препоръки:

Една от критиките ми към дисертационния труд се отнася до прекомерното натоварване на историческия наратив с понякога напълно излишна фактология: така например прекалено подробният разказ на добре познати факти около историята на Венеция и на Русия през XVIII в.; историята на венецианската власт в Далмация извън контекста на разглежданата тема и др. Като че ли по тази причина основният обект на изследването, а именно за руско-венецианските отношения понякога се размива в общото повествование.

Като основна слабост на дисертационния труд бих изтъкнала именно прекаленото фиксиране върху чистото повествование и недотам теоретично обосновани тези. Работата само би спечелила, ако още в началото на темата бъдат разгледани и дефинирани по-задълбочено някои от основните историографски постановки по въпроса за граничните територии и граничните общества; правните аспекти на въпроса за налагането на покровителство и пр.

Заклучение:

Изброените критични бележки в ни най-малка степен не променя изключително доброто впечатление, което остава предложеният за рецензиране текст. С пълна убеденост считам, че дисертационният труд на Ивета Драгомирова Косева „Далмация във венецианско - руските отношения през XVIII век“ представлява едно добре структурирано и документално подплатено изследване, отговарящо напълно на изискванията за присъждане на образователната и научната степен „доктор“.

София, 12 май 2023 г.

/доц. д-р Мария Баръмова/